

лягти на спориш і заснути. А місяць надкушеним яблуком висить у вікні, а жовтень трусить останні груші, а хата повільно осідає, аж поки вікна не засипає земля.

...Так і є: туман густішає, вийти з нього годі й думати. Треба стояти й дивитися просто перед собою, бо Таська ж – чаклунка, можна цілу ніч блукати, а вийти коло Пастушенкового двору. Тому я стою, вдивляюся в білу травневу тишу. Місяць росте, уже добра скибка висить проти мене, а з туману випливає старе глинище, малюються зарості бузку, підкрадається листатий бур'ян. Тільки хати немає – давно пішла під землю. А бузок пахне – уже зацвів.

Брешуть люди, ніяка Таська не чаклунка, і туман у неї – звичайний травневий туман. Я швидко підходжу до свого двору й чую, як на Зіньчиному дворіщі ворухатся бузкові хащі, а в глибокому ставку коло сільради сміються карасі.

ЗЕМЛЯ РИБИН

Пам'ять – найхисткіше з морів, і ніколи не знаєш, чи ти збай-дужієш до нього, чи воно поглине тебе, закрутить, загубить і забуде – поміж в'єтнамок, водоростей і мертвого пір'я на брудній солоній поверхні.

Збирається на дощ, тепло й волого, я лежу під напівгрозовим небом над Гамсуном – важкою коричневою книжкою, купленою десь на кримському базарчику. Галька муляє й дратує, як і всенький світ, туго затягнутий риб'ячий мішок, земля рибин, нудотна, як малярія, Балаклава. Цим словом, ще вчора густим і настоящим на сонці, мов нектар, тепер можна сполоснути рота, як солоною водою від зубного болю. Прекрасна бухта набурмосена й затягнута туманом. Несправжня, чужа й не моя.

Ми щодня довго деремося сюди, на цей благословенний пляж, нам видно пречудесну бухту, спека й засмага переслідують нас, ми малі й безпомічні, ми боїмося, що от-от звідкілясь, із якогось із паралельних світів, вискочать таври, схоплять нас і кинуть зі скелі, отуди, поміж низенькі покручені дерева й кущі, аж до моря, на дно, і ми канемо мертвими кораблями, старими історіями, ми, молоді блукальці, печальні шукачі своєї смерті.

Солодка солянка з морепродуктів, слова – як запахи в цьому рибному ресторанчику – в'їдаються в пальці, вітер гойдає неви-

сокі гори, гойдає воду й нас, накупаних і натомлених. Ми не хочемо повертатися у квартиру, ми сунемо нічною набережною, немов сліпі, немов загублені між спекою і холодом, прийдешньою осінньою сльотою і сухотним серпневим спалахом блискавки. Нам нічого не треба від світу поза цим, ми не хочемо на потяг, і ми не можемо залишитися тут. Бо це земля, якої немає, якої ніколи ні в кого не було. Земля, що її скоро не буде й у нас. Земля рибин.

Ми кожного року ідемо в Херсонес, мене тягне туди. Хочеться відчути край землі й подивитися на море так, наче ти трохи захищений твердю від усіх оман, морських їжаків, медуз і застуджених нічних голосів. Тяжкий гуркіт моря чути у квартирі. З мертвого міста Херсонеса видно тільки незворушну блакить. Із варяг у греки. З ясиром і ордою. На поклик муедзина. В нікуди.

Солодка султанко, смішна барабулька, божественна Балаклаво, ти відпливла навіки, потонула, як Атлантида, у власній бухті, але десь над тобою ще висне місяць і бліда нервова доріжка бринить на воді. Важко прощатися і важко згадувати тебе. Я скупила тут усіх сухих морських їжаків, усі рожеві мушлі, усі твої назви й імена, усі небувалі каравани, усі скарби світу, і тепер мені нікуди повернутися.

Солоні води зімкнулися над моєю історією, і я забула номер квартири, у якій жив мій гостинний дядько, до якого ми три роки поспіль їздили, ніби на прощу. Дядько помер від раку. Гамсун лежить у мене на полиці. Морському їжаку я намалювала маркером очі, і він став ще печальнішим. Жодна з кримських мушель не розбилася. Але моря в них я вже не наслухаю, хоч воно там, може, і є. Тільки ось тут, зараз, у цьому центральноукраїнському місті, сире повітря раптом гусне, і я знаю – то Бог смажить на вечерю свою небесну барабульку, і тільки Йому відомо, з яких пекельних глибин Він дістав її. З Балаклавської бухти.